

NÈLIDA CELMA, MERCÈ FRANCO, YOLANDA ESTEVE

LES EINES DEL CALDERER

Qui no recorda les antigues peces d'aram que encara podem trobar en qualsevol racó de la casa de l'àvia? Llumeneres, escalfallits o altres atuells que s'utilitzaven quotidianament en les llars d'arreu?

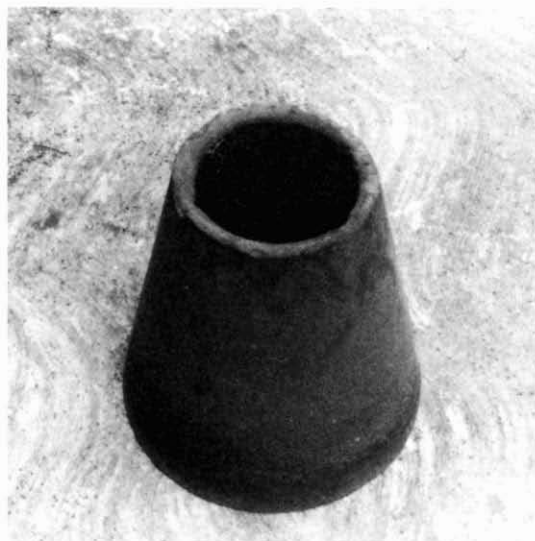
Seguint els estudis sobre els oficis artesanals a Sant Andreu, i dins de la mateixa línia de treball de l'any anterior, donem a conèixer avui la tipologia de les eines del calderer, per tal que aquest ofici i la seva utilitat no quedin en l'oblit.

Agraïm l'ajut i la col·laboració de la família Solé, antics calderers de Sant Andreu, i especialment al Sr. Sebastià Solé i Miralles, que a través de les seves converses ens ha mostrat tot allò que envolta l'art de la caldereria.

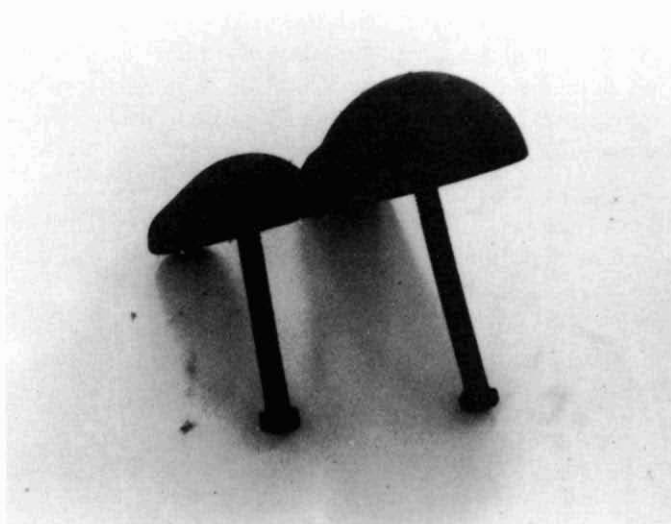
MOTLE: Peça amb cavitat en la qual hom introdueix el ferro o el coure en calent o en fred per tal que, a còpia de picar, agafi la forma de la cavitat.

Motlle doble per fer boies
(30 x 32 cm). Ferro.

Motlle per allisar galledes
(33 x 34 cm). Ferro.

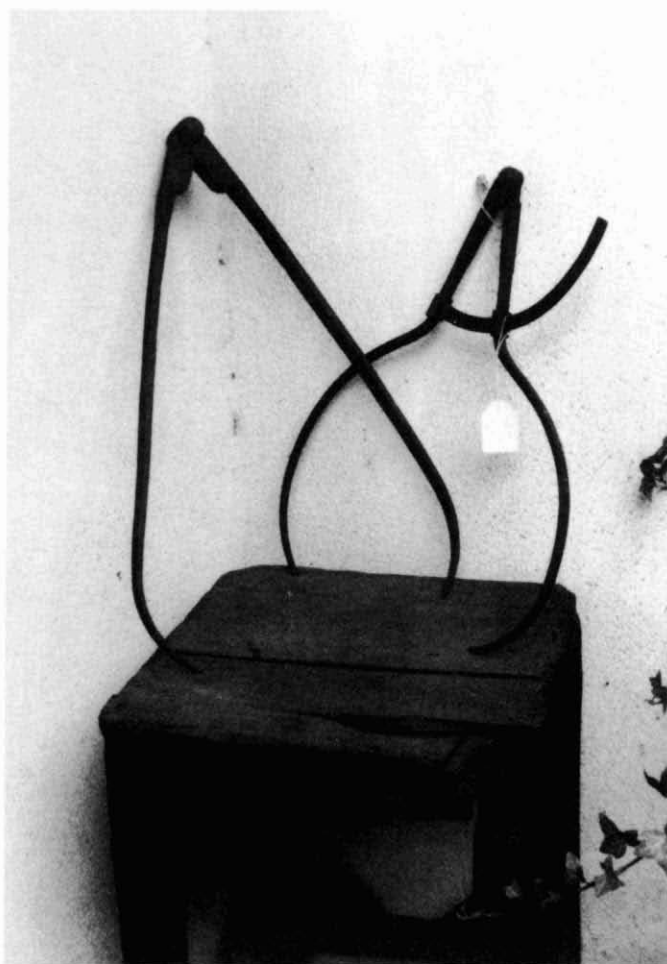
Motlle per passar
a llis (22 x 10,5
cm). Ferro.

Motlle amb xucó
per fer llauradors
(38 x 56 cm).
Ferro.

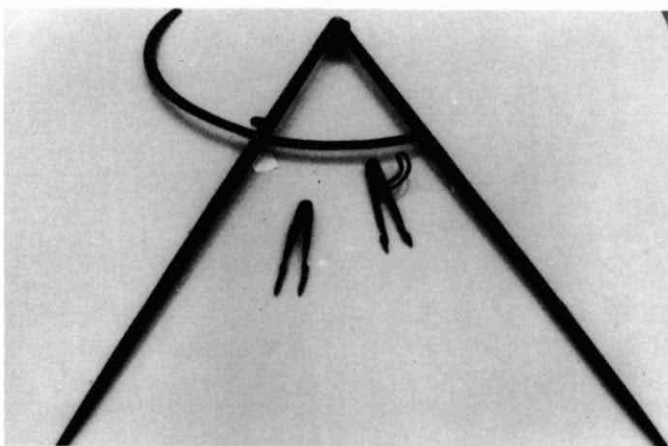
COMPÀS: Instrument que consisteix essencialment en dues cames de metall, de fusta... unides i articulades per un de llurs extrems de manera que poden separar-se o acostar-se llurs puntes formant un angle més o menys obert. Serveix per a prendre mides, per a fer senyals, per a traçar figures geomètriques...

COMPÀS DE GRUIXOS: és el que té les cames corbades amb les puntes convergents, de manera que és apte per a amidar el gruix o el diàmetre dels objectes.

Compassos de gruixos (d'esquerra a dreta: 53 x 37,5 i 47 x 42,5 cm). Ferro.

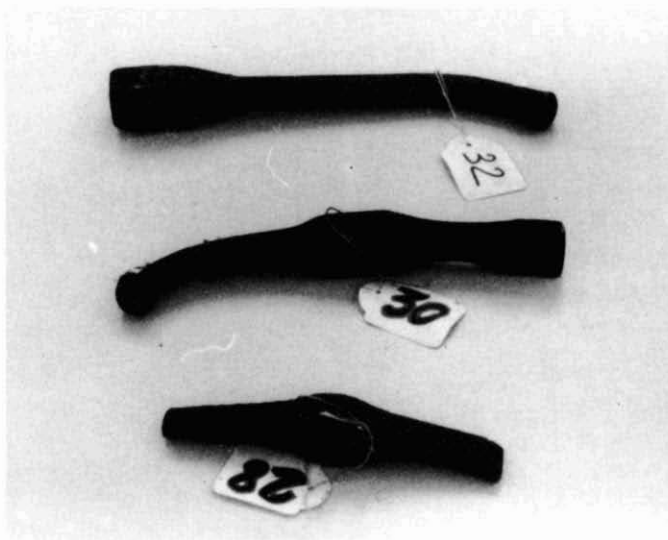
COMPÀS DE PUNTES: és aquell que té les dues cames rectes acabades en punta fixa.

Compàs de pun-
tes (89 x 61 cm).
Ferro.

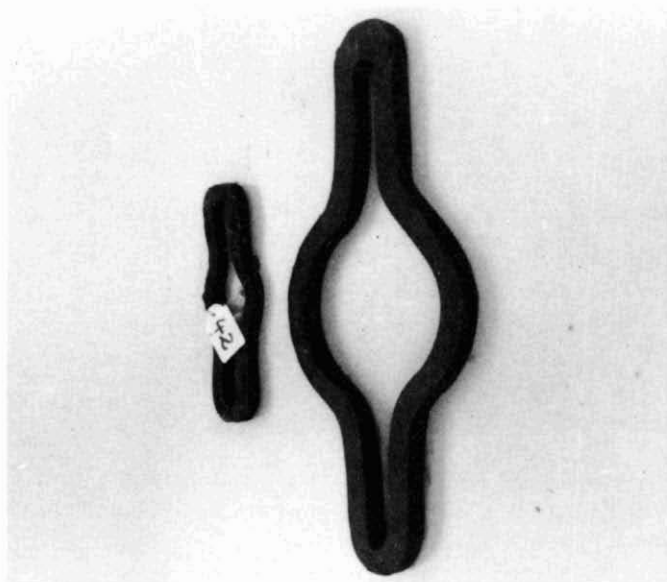
MARTELL: Eina que consisteix en una peça de metall feixuc posada formant creu al cap d'un mànec que la travessa per un ull central, i que serveix per a batre metall, clavar claus...

MARTELL DE NAS DE LLORO: Martell corbat per poder entrar i picar dintre dels recipients.

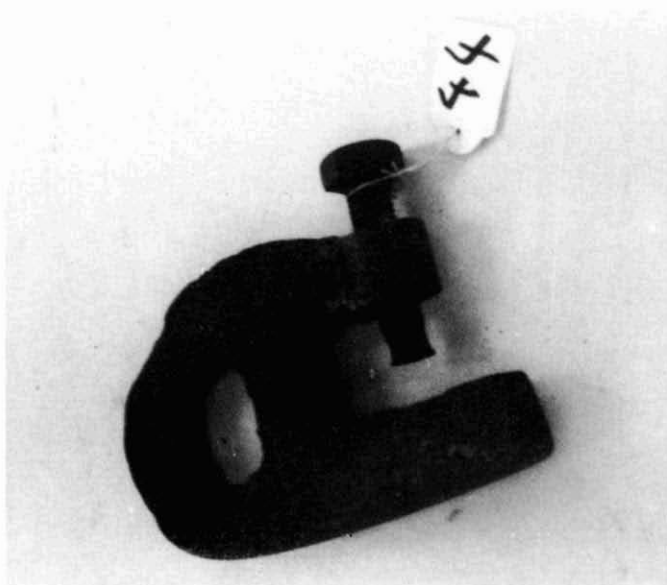

De dalt a baix:
martell de nas de
lloro llarg (25 x
3,5 cm), martell
de nas de lloro i
pena (23 x 3 cm),
martell de doble
nas de lloro (17 x
3 cm). Ferro.

BRIDES: Tira o anella de metall que abasta dues peces i serveix per a subjectar-les o per a limitar-ne llurs moviments.

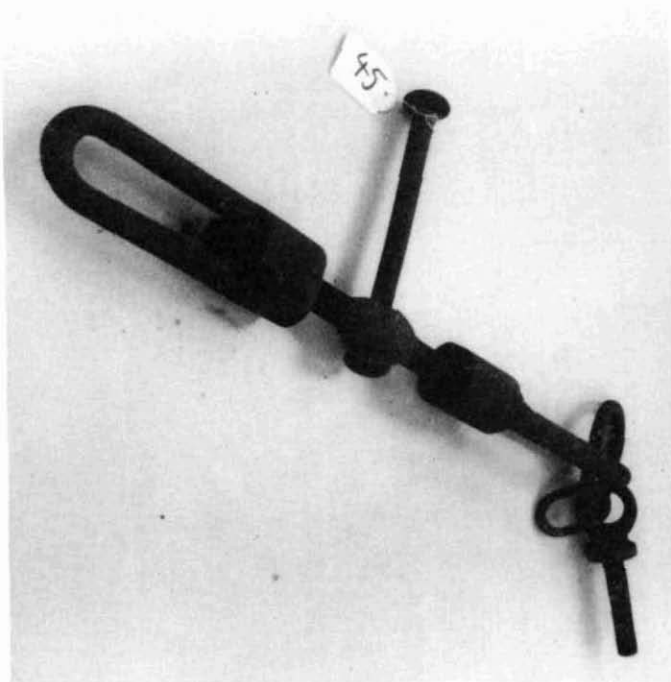

Brides per a subjectar (petita 22 x 7 cm, gran 44 x 18 cm). Ferro.

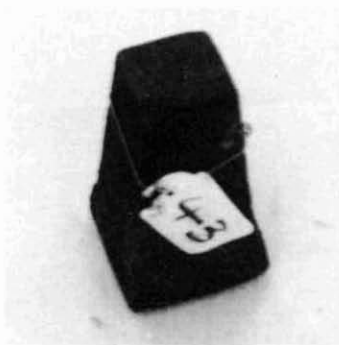
Brida per a estirar planxes (22 x 13 cm). Ferro.

TENSOR: Dispositiu emprat per a donar tensió als ferros, filferros i metalls en general. Vulgarment era anomenat *l'americana*.

Tensor (62 x 6 cm). Ferro.

TAS: Peça de ferro, semblant a una bigòrnia petita, amb la superfície plana, còncava, convexa o d'altra forma, que serveix de motlle per donar forma a objectes metàl·lics picant-hi damunt amb el martell col·locats sobre la dita peça.

Tas (12,5 x 7 cm). Ferro.

TENALLA: Instrument compost de dues palanques corbades i unides per un eix comú al voltant del qual poden girar, i que, agafades amb les mans pels mànecs situats en els extrems més directes a fi d'aprofitar la força de la palanca, per l'altre estrenyen fortament una cosa per subjectar-la, arrencar-la...

Es coneixen com a tenalles de fornall les que el calderer empra per a subjectar la peça de ferro que ha d'escalfar a la fornall.

Tenalla per a tubs (mida aproximada; 70 x 9 cm). Ferro.

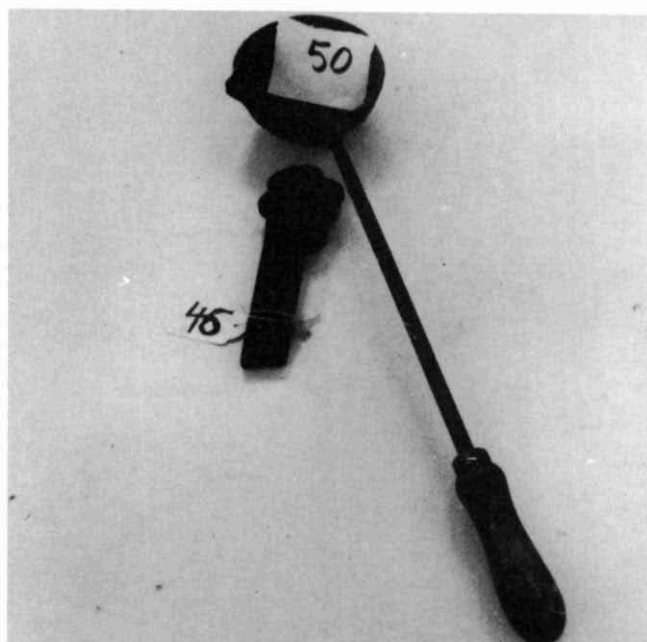
D'esquerra a dreta: tenalla per a agafar ferro rodó, tenalla de forja, tenalla petita, tenalla de forja (mida aproximada: 60 x 8 cm). Ferro.

D'esquerra a dreta: tenalles per a forjar un quadrat, tenalles per a agafar un quadrat, tenalles per a trepar, també dites de sabater (18 x 4,5 cm), tenalles per a agafar una barra rodona (mides aproximades: 60 x 8 cm). Ferro.

GARFI DE TORN: Rodetes garfilades (= gravades) que, posades a la torra del torn com a eina, servien per garfilar una superfície a fi que, en collar-la, no s'escapés.

CAS PER A FUNDICIO: Recipient de ferro, amb mànec, que empraven per a fondre metall.

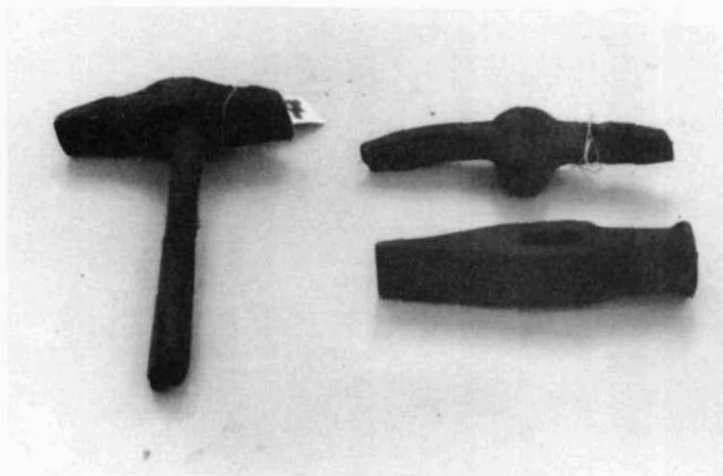
D'esquerra a dreta: garfi de torn (18 x 4 cm). Ferro. Cas per a fundició (54 x 12 cm). Ferro i fusta.

MALL: Martell gran, de mànec llarg que empren principalment els ferrers però també els calderers, picapedrers, paletes. Anomenat vulgarment *el dilluns* diuen que perquè servia per treure la son pròpia de l'endemà de la festa, o potser perquè era el més gros –el primer– dels malls.

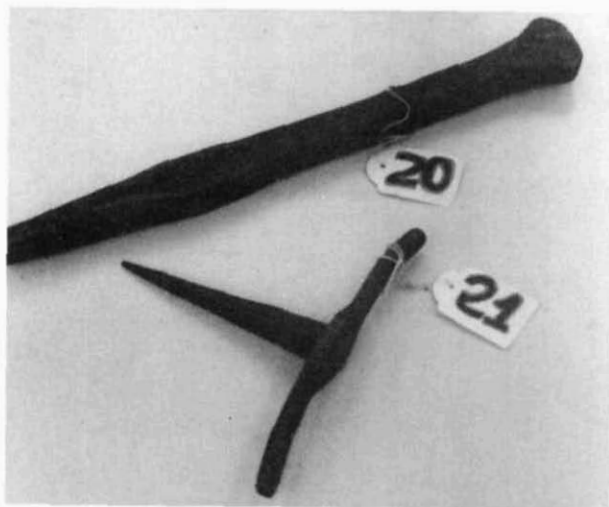
Mall (84 x 24 cm). Ferro i fusta. Pes: 12 Kg. (sense el mànec).

TALLANTÓ O TALLADOR: Eina de calderer a manera de martell amb mànec llarg, però que té la punta del ferro molt tallant; serveix per a tallar barres de ferro tot donant cops de mall a la cabota oposada del tall.

D'esquerra a dreta: tallant de forja (15 x 24 cm), ferro i fusta. Tallant o piquetes (17 x 5 cm), ferro. Tallantó (18 x 4 cm), ferro.

XUCÓ: Fusta amb un forat per fer les vores per soldar en objectes no gaire grossos tot picant amb la ungleta.

De dalt a baix: ungleta per a treballar planxa d'aram fixada a un xucó (34 x 5 cm), netejafors o mandrí (13,5 x 18 cm). Ferro.

PALA FORCA: Fusta en forma de cames que servia per aguantar una barra de metall mentre era treballada o mentre s'hi recolzava la peça treballada.

A can Solé, per Nadal, la tapaven amb una americana, una flassada o unes estovalles, i la feien servir de *tió*.

Pala forca (91 x 45 cm). Fusta.